

การไม่สวมหมวกนิรภัยในผู้ใช้รถจักรยานยนต์ที่บาดเจ็บรุนแรงจากอุบัติเหตุขนส่ง พ.ศ. 2544 - 2545 รายงานเฝ้าระวังการบาดเจ็บในระดับชาติ สำนักกระบาดวิทยา

กระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักกระบาดวิทยา ได้จัดตั้งระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บในระดับจังหวัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 วัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลสำหรับพัฒนาบริการผู้บาดเจ็บ และระบบส่งต่อ เพื่อได้ข้อมูลทางระบาดวิทยา สำหรับวางแผนควบคุมป้องกัน และแก้ไขปัญหาการบาดเจ็บ โดยรวบรวมข้อมูลผู้บาดเจ็บที่มารับบริการ ณ ห้องฉุกเฉินของโรงพยาบาลขนาดใหญ่มากในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่าง ๆ มุ่งเน้นให้หน่วยจัดเก็บข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเอง

ในปี พ.ศ. 2545 จากทะเบียนการจัดตั้งระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บระดับจังหวัด มีโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไปที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการ และโรงพยาบาลเห็นความสำคัญจัดตั้งเอง โดยใช้รูปแบบของสำนักกระบาดวิทยา จำนวน 68 แห่ง กระจายอยู่ทุกภาค ในปี พ.ศ. 2544 ได้ปรับปรุงแบบเป็นการเฝ้าระวังการบาดเจ็บระดับชาติ โดยมีสำนักงานควบคุมป้องกันโรคที่ 1 - 12 เป็นผู้ให้การนิเทศติดตาม และร่วมสนับสนุนการเสริมสร้างมาตรฐานของระบบเฝ้าระวังการบาดเจ็บ สำนักกระบาดวิทยาเป็นผู้กำหนดมาตรฐานสนับสนุน และส่งเสริมการใช้มาตรฐาน สนับสนุนทางวิชาการ และเป็นผู้วิเคราะห์เผยแพร่ข้อมูล โดยภาพรวมจากโรงพยาบาลต้นแบบ 28 แห่ง รวมทั้งสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ และใช้ประโยชน์ข้อมูลในระดับชาติและสากล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบข้อมูลโรงพยาบาลเดียวกัน ของการไม่สวมหมวกนิรภัยในผู้ขับขี่และผู้โดยสารรถจักรยานยนต์ ที่ได้รับบาดเจ็บรุนแรงจากอุบัติเหตุขนส่ง (เฉพาะผู้บาดเจ็บที่เสียชีวิตก่อนถึงโรงพยาบาล เสียชีวิตที่ห้องอุบัติเหตุฉุกเฉิน และผู้บาดเจ็บที่รับไว้รักษาในโรงพยาบาล) จากรายงานของโรงพยาบาล 23 แห่ง ในปี พ.ศ. 2544 จำนวน 40,205 ราย และรายงานจากโรงพยาบาล 24 แห่ง ในปี พ.ศ. 2545 จำนวน 44,905 ราย ได้ผลดังนี้

การไม่สวมหมวกนิรภัยในผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ฯ ภาพรวม เพิ่มจากร้อยละ 70 เป็น ร้อยละ 91.3 ในปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ. 2545 โรงพยาบาลที่พบการไม่สวมหมวกนิรภัยในผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ที่บาดเจ็บรุนแรง ในลำดับที่ 1 -2 ยังคงเป็นโรงพยาบาลเดิมในปี พ.ศ. 2544 ได้แก่ โรงพยาบาลราชบุรี โรงพยาบาลอุดรธานี ลำดับที่ 3 ได้แก่ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ซึ่งเลื่อนจากลำดับที่ 5 ลำดับที่ 4 ได้แก่ โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์ เลื่อนจากลำดับที่ 17 (ตารางที่ 1) มีข้อสังเกตว่า พบการไม่สวมหมวกนิรภัยในผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์สูงขึ้นในข้อมูลหลายโรงพยาบาลเครือข่าย สำหรับโรงพยาบาลที่มีแนวโน้มการไม่สวมหมวกนิรภัยลดลง ก็เป็นการลดลงที่ไม่ชัดเจน การไม่สวมหมวกนิรภัยของผู้ขับขี่ในโรงพยาบาลเขตกรุงเทพมหานคร คือ โรงพยาบาลเลิดสิน (56.9) โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี (54.9) แต่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ที่มีปัญหาการไม่สวมหมวกนิรภัยสูงมาก (ตารางที่ 1)

สำหรับ ผู้โดยสารรถจักรยานยนต์ที่บาดเจ็บรุนแรง พบปัญหาการไม่สวมหมวกนิรภัยสูงกว่าผู้ขับขี่อย่างชัดเจนทั้ง 2 ปี และมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 97 โรงพยาบาลเกือบทั้งหมดในเครือข่ายเฝ้าระวัง ที่มีรายงานการไม่สวมหมวกนิรภัย ในผู้โดยสารรถจักรยานยนต์ ที่บาดเจ็บรุนแรงสูงขึ้น ลำดับแรก ปี พ.ศ. 2545 เป็นโรงพยาบาลเดียวกันในปี พ.ศ. 2544 คือ โรงพยาบาลราชบุรี พบการไม่สวมหมวกนิรภัยในผู้โดยสารร้อยละ 100 กรุงเทพมหานครมีปัญหานี้น้อยกว่าจังหวัดอื่น คือ โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี ซึ่งอยู่ชานเมืองของกรุงเทพมหานคร การไม่สวมหมวกนิรภัยในผู้โดยสารลดลงเล็กน้อย (ตารางที่ 2)

พบการไม่สวมหมวกนิรภัย ทั้งในผู้ขับขี่และผู้โดยสารในเกือบทุกโรงพยาบาลเครือข่ายเพิ่มขึ้น (ตารางที่ 1,2) ปังชี้ถึงปัญหาการรณรงค์การควบคุมป้องกัน รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายที่จริงจัง ต่อเนื่องในจังหวัดที่ตั้งของรพ.และพื้นที่โดยรอบ

ข้อพิจารณา

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ใช้จักรยานยนต์ให้สวมหมวกนิรภัยยังล้มเหลว ในปี พ.ศ. 2545 มีความเคลื่อนไหวที่สำคัญคือ การเกิดศูนย์อำนวยความสะดวกทางถนน ซึ่งมีภาคการเมืองเข้าร่วมอย่างจริงจัง การบังคับใช้กฎหมายเพิ่มขึ้นเฉพาะช่วงเทศกาลสำคัญ คือ ปีใหม่ และสงกรานต์ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การเข้มงวดเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงเวลาสั้น ๆ ไม่ได้ทำให้ผู้ใช้จักรยานยนต์สวมหมวกเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินมาตรการที่ควรต้องทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การให้ความรู้ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมาย เพราะในหลายประเทศพิสูจน์แล้วว่า การใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด แต่สำหรับประเทศไทยควรต้องดำเนินการคู่ไปกับการรณรงค์หรือให้การศึกษา

2. สิ่งที่ภาคราชการควรเร่งดำเนินการ คือ การหากลวิธีให้ประชาชนยอมรับกฎหมาย และเห็นคุณค่าของการสวมหมวกนิรภัยอย่างแท้จริง เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ยั่งยืน ดังตัวอย่างเรื่องพลังงานหารสอง ที่ประชาชนทั่วไปเห็นประโยชน์และยอมรับกันอย่างมาก

3. ระดมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ในการเร่งรัดส่งเสริมการสวมหมวกนิรภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับประโยชน์โดยตรง เช่น บริษัทผู้ผลิต และขายรถจักรยานยนต์ บริษัทประกันฯ

วิเคราะห์และรายงานโดย ฌีรณันต์ ไวยเนตร เหวตสรร นามวาท วนัสนันท์ รุจิวิวัฒน์
สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข 27 ตุลาคม 2546

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของการไม่ใช้หมวกนิรภัยในผู้บาดเจ็บรุนแรง จากอุบัติเหตุขนส่งที่ขับขี่รถจักรยานยนต์ จำแนกตามโรงพยาบาล ปี พ.ศ. 2544 - 2545

โรงพยาบาล	2545				2544				
	จำนวน	ไม่สวม	row%	อันดับ	จำนวน	ไม่สวม	row%	อันดับ	%การไม่สวมเพิ่ม
รพศ.ราชบุรี	1,344	1,340	99.7	1	1,191	1,189	99.8	1	0
รพศ.อุดรธานี	2,630	2,577	98.0	2	2,634	2,605	98.9	2	-1
รพศ.สุราษฎร์ธานี	1,746	1,690	96.8	3	1,657	1,593	96.1	5	1
รพศ.สวรรค์ประชารักษ์ (นครสวรรค์)	1,662	1,573	94.6	4	1,583	1,404	88.7	17	6
รพศ.ชลบุรี	1,769	1,658	93.7	5	1,739	1,689	97.1	3	-3
รพศ.ลำปาง	1,488	1,394	93.7	5	1,518	1,387	91.4	9	2
รพศ.ตรัง	1,332	1,243	93.3	7	1,231	1,119	90.9	11	2
รพศ.เชียงใหม่ประชานุเคราะห์ (เชียงใหม่)	2,195	2,027	92.3	8	2,032	1,856	91.3	10	1
รพ.พระนั่งเกล้า(นนทบุรี)	639	588	92.0	9	742	674	90.8	12	1
รพศ.พุทธชินราช(พิษณุโลก)	1,488	1,362	91.5	10	1,493	1,439	96.4	4	-5
รพศ.ขอนแก่น	2,419	2,213	91.5	10	2,187	1,985	90.8	12	1
รพ.พระนครศรีอยุธยา	437	398	91.1	12	622	578	92.9	7	-2
รพ.อุดรดิตถ์	1,286	1,170	91.0	13	663	593	89.4	16	2
รพม.นครศรีธรรมราช	1,960	1,763	89.9	14	1,711	1,545	90.3	14	0
รพ.พระปกเกล้า(จันทบุรี)	1,297	1,166	89.9	14	1,139	1,078	94.6	6	-5
รพศ.ระยอง	1,489	1,324	88.9	16	1,059	975	92.1	8	-3
รพศ.ยะลา	852	757	88.8	17	737	625	84.8	20	4
รพม.นครราชสีมา	2,812	2,480	88.2	18	2,502	2,242	89.6	15	-1
รพ.สรรพสิทธิประสงค์	1,735	1,524	87.8	19	1,994	1,737	87.1	18	1
รพศ.หาดใหญ่ (สงขลา)	1,253	1,075	85.8	20	1,225	1,066	87.0	19	-1
รพศ.นครปฐม	1,634	1,359	83.2	21	1,615	1,356	84.0	21	-1
รพ.เลิดสิน(กทม.)	248	141	56.9	22	295	164	55.6	22	1
รพ.นพรัตนราชธานี (กทม.)	142	78	54.9	23	97	48	49.5	23	5
รวม	33,857	30,900	91.3		31,666	22,156	70.0		
รพศ.เจ้าพระยาอภัยภูเบศร (ปราจีนบุรี)	1,131	1,016	89.8		ยังไม่ได้เข้าเครือข่าย				

แหล่งข้อมูล : เครือข่ายเฝ้าระวังการบาดเจ็บระดับจังหวัด สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

ตารางที่ 2 จำนวน และร้อยละของการไม่ใช้หมวกนิรภัยในผู้บาดเจ็บรุนแรงจากอุบัติเหตุขนส่งที่โดยตำรวจจราจรบันทึก
จำแนกตามโรงพยาบาล พ.ศ. 2544 - 2545

โรงพยาบาล	2545				2544				%การไม่สวมเพิ่ม
	จำนวน	ไม่สวม	row%	อันดับ	จำนวน	ไม่สวม	row%	อันดับ	
รพศ.ราชบุรี	339	339	100.0	1	310	310	100.0	1	0.0
รพศ.สุราษฎร์ธานี	559	556	99.5	2	531	528	99.4	4	0.0
รพศ.ตรัง	468	462	98.7	5	398	394	99.0	6	-0.3
รพ.อุตรดิตถ์	279	276	98.9	3	161	158	98.1	9	0.8
รพศ.ชลบุรี	444	439	98.9	3	439	437	99.5	3	-0.7
รพศ.ระยอง	363	358	98.6	6	250	248	99.2	5	-0.6
รพ.พระนั่งเกล้า(นนทบุรี)	180	177	98.3	7	176	169	96.0	16	2.3
รพศ.ยะลา	348	341	98.0	8	275	268	97.5	10	0.5
รพศ.อุดรธานี	2,630	2,577	98.0	8	634	632	99.7	2	-1.7
รพศ.หาดใหญ่(สงขลา)	395	387	98.0	8	415	406	97.8	9	0.1
รพศ.นครปฐม	426	415	97.4	11	432	410	94.9	19	2.5
รพม.นครศรีธรรมราช	761	741	97.4	11	599	583	97.3	12	0.0
รพศ.เขียงรายประชาชนุเคราะห์ (เขียงราย)	529	515	97.4	11	508	492	96.9	13	0.5
รพศ.ลำปาง	356	344	96.6	14	366	357	97.5	10	-0.9
รพ.พระนครศรีอยุธยา	104	100	96.2	15	142	137	96.5	15	-0.3
รพศ.สวรรคตประชารักษ์(นครสวรรค์)	459	441	96.1	16	393	376	95.7	18	0.4
รพ.พระปกเกล้า(จันทบุรี)	352	338	96.0	17	335	329	98.2	8	-2.2
รพม.นครราชสีมา	696	665	95.5	18	674	647	96.0	16	-0.4
รพศ.ขอนแก่น	537	512	95.3	19	529	500	94.5	20	0.8
รพศ.พุทธชินราช(พิษณุโลก)	348	330	94.8	20	344	339	98.5	7	-3.7
รพ.สรรพสิทธิประสงค์	402	378	94.0	21	529	511	96.6	14	-2.6
รพ.เลิดสิน (กทม.)	38	34	89.5	22	76	63	82.9	22	6.6
รพ.นพรัตน์ (กทม.)	35	30	85.7	23	23	21	91.3	21	-5.6
รวม	11,048	10755	97.3		8,539	8,315	97.4		
รพศ.เจ้าพระยาอภัยภูเบศร์(ปราจีนบุรี)	269	264	98.1		ยังไม่ได้เข้าเครือข่าย				

แหล่งข้อมูล : เครือข่ายเฝ้าระวังการบาดเจ็บระดับจังหวัด สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข